

H > Články > Kánon 2.0: Black History Month

H7O | Časopis Host 7 dní online

Články
Časopis
Hostcast
O nás
Obchod

KÁNON 2.0: BLACK HISTORY MONTH

Měsíc oslavující přínos africké diaspory kultuře, politice a společnosti Spojených států se — původně jako týden — slaví už od 20. let 20. století. V průběhu let se zaměřoval na různá témata, mezi kterými kultura a literatura nikdy nechyběla. Letos v únoru ovšem v médiích nebylo nejskloňovanějším tématem posilování občanských práv nebo nové úspěchy na poli v boji proti rasismu, ale zakazování knih spojené s hysterií kolem kritické rasové teorie.

Kritická rasová teorie zkoumá, jak instituce udržují rasovou nerovnost. Dokázat, že se to skutečně děje, se dá mnoha způsoby a jedním z nich by bezpochyby mohl být i literární kánon. Literatura zprostředkovávající a zpracovávající zkušenost potomků zotročených lidí a dalších představitelů africké diaspory se stále častěji objevuje v nominacích na významné literární ceny, v seznamech bestsellerů i v knižních tipech sestavovaných médii i celebritami. Literární kánon se od dob literárního kritika Harolda Blooma, v jehož podání byl takřka sněhobílý, výrazně posunul. I proto teď literatura obzvláště v podobě školní četby čelí silnému odporu ze strany konzervativní pravice.

[seriál Kánon 2.0](#)

Zakázat nobelisty, zakázat empatii

Před nedávnem se i v českých médiích objevovaly pohoršené reakce ve spojení s přehodnocováním některých literárních děl obsahujících rasistické výrazy — mluvilo se hojně o *cancel culture*, šlo přitom spíše o snahu škol odstranit z hodin literatury používání rasistických nadávek bez kontextu. Když se ale konzervativní pravice rozhodla zakazovat, vyškrtávat a dokonce vyzývat k pálení knih, podobnou odmítavou odezvou plnou vyzvání svobody slova nevyvolala.

Konzervativci se v USA momentálně snaží kritickou rasovou teorii překroutit a prezentovat jako nebezpečnou ideologii, která všechny bělochy označuje za rasisty, a ničí tak americké sebevědomí — v duchu těchto snah chtějí zakazovat veškerou četbu, která by v bílých studentech a studentkách mohla vyvolat pocit viny nebo dojem, že rasismus stále existuje. Zakazované knihy jsou tak pestrou směsicí textů, ve kterých je rasismus nějak zmíněný, ať už jde o romány Toni Morrison, nebo o osudy Ruby Bridges či Martina Luthera Kinga zpracované pro dětské čtenáře.

Když vyrosteme bez povědomí o tom, jak se žije lidem, kteří se od nás liší, snadno se necháme přesvědčit, že jejich problémy neexistují, s jejich právy je všechno v pořádku — občas dokonce můžeme nabýt dojmu, že posilování jejich práv ohrožuje ta naše. Konzervativní hlasy říkají všude na světě skoro totéž. Dekadentní Západ, demokraté, liberálové či případně Brusel nám vnucují nesmysly, na kterých nezáleží, a chtějí omezovat naše svobody kvůli pár přecitlivělým skupinám. Zakazování knih je jen další snahou potlačit vzájemné porozumění a společné lidství a vytvářet falešné binární opozice — a je ostatně jedno, jestli jsou budovány mezi bílou či heterosexuální majoritou a menšinami nebo mezi Východem a Západem. S obojím máme zkušenost i v Česku, proto bychom i v češtině měli číst tak rozmanitou literaturu, jak to jen půjde.

K maturitě bílou stopou

Knihy ze zmiňovaného Bloomova kanonického seznamu jsou součástí

povinné četby i v českých školách, jde o texty, jejichž znalost je považovaná za součást všeobecného vzdělání, a div ne dobrých mravů. Ty velké americké romány, které v jeho kánonu naopak chybí, chybí i v seznamech knih ke státní maturitě. Černošská zkušenost zpracovaná v románech Jamese Baldwina, Toni Morrison nebo Zory Neale Hurston tedy zřejmě na rozdíl od zkušeností bílých hrdinů a autorů ze stejného regionu a období není něčím, co bychom se měli pokoušet pochopit, o jiných než severoamerických autorech nemluvě. Nebýt několika překladů manželů Žantovských a pár vydání Baldwina a Morrison v knihovnách, nebylo by ani možné se k jejich textům v češtině dostat.

V případě současných děl je situace mnohem lepší, popularita některých autorek s kořeny v západní Africe, pestřejší nominace na prestižní ceny nebo obliba afrického futurismu v případě sci-fi a fantasy vede česká nakladatelství k větší diverzitě v edičních plánech. Přestože nám chybí znalost řady textů, na které se současné literární hvězdy africké diaspory odkazují, máme možnost to alespoň trochu dohnat.

Pokud se chceme něco dozvědět o specifikách rasismu, který zažívají nejen Afroameričané, ale třeba imigranti z Kamerunu či Nigérie, můžeme sáhnout po knihách Chimamandy Ngozi Adichie či Imbolo Mbue. Jestliže chceme lépe chápat, jak se ve Spojených státech žije mladým mužům černé pleti, můžeme číst Ta-Nehisiho Coatese — a doufat, že kromě jeho románu vyjde v češtině i výborná kniha *Between The World and Me*. Pokud chceme znát historii, která k nepřiměřenému násilí na černošských tělech vedla, můžeme k němu přidat Colsona Whiteheada — za výborné romány *Podzemní železnice* a *Nickel Boys* získal Pulitzerovu cenu, překlad druhé knihy je ale nejspíš v nedohlednu.

Jestliže se chceme přesvědčit, že se to všechno netýká jen Spojených států, najdeme romány Bernardine Evaristo nebo (také zatím nepřeloženou) knihu Reni Eddo-Lodge *Why I'm No Longer Talking*

to *White People About Race*, a pokud chceme historickou i geografickou perspektivu, je tu kromě odborné práce lidí, jako je Ibram X. Kendi, třeba románová prvotina Yaa Gyasi. Kniha *Návrat domů* je asi vůbec nejlepší beletristickou četbou pro pochopení vztahu mezi zotročenými lidmi a lidmi v kolonizovaných zemích, mezi otrokářstvím a rasismem vězeňského systému nebo mezi ekonomickými nerovnostmi, kriminalitou a drogami. Zkrátka pokud chceme pochopit problémy, kterým čelí lidé odlišné rasy, národnosti nebo z jiné komunity, a pokud chceme pochopit, jaká politická řešení těchto problémů požadují, musíme se o jejich životní zkušenosti něco dozvědět. Těžko si představit lepší formu, než je ta literární, a těžko si představit příjemnější způsob, jak si rozšiřovat obzory a nenechat se nalákat do konzervativních pastí, které nás jako lidstvo chtějí rozškatulkovat.

Young adult předvoj

Pokud jde o etnicky rozmanitou literaturu, je potřeba pochválit jednu kritikou často podceňovanou kategorii literatury — young adult. Podobně jako tomu je v případě LGBT+ literatury, i tématům spojeným s rasou, rasismem a dílům černošských autorů a autorek razí často cestu právě knihy pro teenagery. Díla Tomi Adeyemi nebo Angie Thomas se tak dostala do knihovniček ještě před řadou „dospěláckých“ titulů a je taky potřeba podotknout, že zatímco třeba Colsonu Whiteheadovi vyšla v češtině jediná kniha, oběma zmíněným autorkám vychází další tituly a nezbývá než doufat, že generace, která čtenářsky vyrůstá na mytologiích a hrdinech s africkými kořeny, pomůže ke komerčnímu úspěchu dalším autorům a autorkám a jejich překlady se objeví nejen v momentě, kdy získají Pulitzera nebo Bookera. Mezi černošskými autory a autorkami young adult přitom najdeme skvělé příklady toho, jak témata určená teenagerům zapojit do širšího díla, které rozšíří obzory čtenářů všeho věku.

Akwaeke Emezi píše kromě románů pro dospělé poezii, memoáry

i young adult, to vše se stejnou mírou imaginace a citu pro budování světů, kde může každý být sám sebou. Kimberly Jones má na kontě dvě úspěšné young adult knihy, aktivismus spojený se čtenářským projektem *Well Read Black Girl* i novinku o ekonomickém rozměru rasových nerovností ve Spojených státech. I young adult knihy z žánrů sci-fi či fantasy mají v podání černošských autorek výrazně větší společenský a politický přesah — a asi není náhoda, že po vydání Nnedi Okorafor či zmíněné Adeyemi se třeba na instagramových účtech mladých čtenářek můžeme setkat i s Octavií Butler. Dokonce i Ta-Nehisi Coates zanechává „popovější“ stopu v knihovničkách skrze *Black Panthera*, komiksy píše kromě Okorafor třeba také Roxane Gay. Opomíjet černošské autory a autorky zkrátka chce, bez ohledu na žánr, pořádnou dávku ignorance.

Ediční plány pro tento rok každopádně slibují další oceňovaná díla zprostředkovávající zkušenost, která je pro současnou společnost velmi relevantní a ke které se jinak než skrze beletrii jen těžko dostaneme.

V Argu vyjde kniha Davida Diopa *V noci je každá krev černá* zpracovávající příběh senegalského vojáka v zákopech první světové války. Paseka chystá román Jamese McBridea *Deacon King Kong*, ten přibližuje život na sídlišti v Brooklynu v 60. letech, kde se organizovaný zločin a drogy proplétají se svérázným humorem, láskou a přátelstvím komunit lidí pocházejících ze všech koutů globálního jihu. Další kniha vyjde v Hostu také Chimamandě Ngozi Adichie. V místních seznamech povinné četby texty o rase a rasismu nefigurují, takže asi ani nehrozí, že by je někdo zakazoval — proto bychom toto privilegium měli využít a všechny knihy, které dokážou zprostředkovat jinou životní zkušenost, hojně kupovat a především číst. A ještě více bychom se měli zajímat o literaturu romskou, ale o tom zase příště.

Autorka je spolutvůrkyní podcastu *Do slov spolu* s Ondřejem Lipárem.

25/02/2022 | [téma](#)

Barbora Votavová

Pošleme vám každý měsíc
to nejzajímavější na e-mail

e-mail

Přihlásit k odběru

H7O | Časopis Host 7 dní online Články

Časopis
Hostcast
O nás
Obchod
Kontakt
Předplatné

[Nejčastější dotazy](#) | [GDPR a podmínky soutěže](#) | [Obchodní podmínky](#)

Spolek přátel vydávání časopisu HOSTRevue Host vychází s laskavou finanční podporou
Beethovenova 25/4
657 42 Brno-střed
objednavky@casopishost.cz
+420 775 995 695

Ministerstva kultury ČR, Státního fondu kutury ČR
a statutárního města Brna.

